

ShantyNederland

niewsbrief

65

2018

JAN HUTTINGA

ShantyNederland

KENNISCENTRUM

IMMATERIEEL ERFGOED

NEDERLAND

Shanty Nederland
T.a.v. de heer Driesprong
Prins Hendrikweg 14
3881 GD Putten

Geachte heer Driesprong,

Met genoegen deel ik u mee dat Shanties zingen bijgeschreven kan worden in de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland. U heeft duidelijk aangetoond dat Shanties zingen voldoet aan de gestelde criteria en in het erfgoedzorgplan laat u zien dat u het erfgoed met behoud van kernwaarden toekomst wilt geven.

Shanties zingen is een traditie die zijn oorsprong heeft in de zeilvaart. De circa 400 shantykoren met hun ruim 15.000 leden tonen aan dat shanty zingen breed gedragen wordt in Nederland. Shanties zingen is levend erfgoed is dat door de jaren heen met zijn tijd is meegegaan. Het werken aan kwaliteitsverbetering op het gebied van meerstemmigheid, close-harmony, arrangeren, dirigeren en het bespelen van instrumenten draagt bij aan het actueel houden en toekomst geven van de traditie.

De bijschrijving van Shanties zingen in de Inventaris is een middel om u te helpen bij de borging van uw erfgoed. Hiermee start een nieuwe fase van erfgoedzorg, volgens de richtlijnen van het UNESCO Verdrag ter Bescherming van het Immaterieel Cultureel Erfgoed. Het Kenniscentrum ontwikkelt diverse activiteiten om u hierin te ondersteunen. Daarom stellen wij het zeer op prijs als u hier regelmatig aan deel neemt. Wij houden graag contact met u over de vorderingen van de erfgoedzorg en evalueren die na twee jaar.

Wij bepalen graag met u een moment om Shanties zingen bij te schrijven in de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland.

Met vriendelijke groet,

L.C.M. Adriaanse
Hoofd Kenniscentrum

Datum:
9 juli 2018

Betreft:
Bijschrijving Inventaris
Immaterieel Erfgoed
Nederland

Ons kenmerk:
18U-K014

Behandeld door:
P. van Rooij

SHANTIES ZINGEN IS IMMATERIEEL ERFGOED

Het voltallige bestuur van ShantyNederland is erg blij jullie te kunnen berichten dat afgelopen woensdag 11 juli 2018 de erkenning dat “SHANTIES ZINGEN” op de Immaterieel Cultureel Erfgoedlijst zijn bijgeschreven.

De Nationale Pers heeft van het Kenniscentrum die de Inventaris van het Immaterieel Erfgoed in Nederland bewaakt, op 11 juli jl. hierover bericht gehad.

Het bestuur van SN is blij dat, na jaren van inspanningen en het herhaaldelijk schrijven van nieuwe erfgoedzorgplannen, de toetsingscommissie dit heeft gehonoreerd.

Wat betekent dit voor onze aangesloten koren:

Wij zijn dus niet meer bezig met het zingen van “oubollige” zeemansliedjes, maar wij zijn bezig met het vertolken van Maritiem Cultureel Erfgoed. Dit zal zeker door jullie opdrachtgevers zoals fondsen, stichtingen, organisatoren van festivals etc., als waardevolle toevoeging worden gezien.

Aangehecht doen wij hierbij de erkenningbrief van het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed.

Hoe kijken wij als ShantyNederland aan tegen “Shanties Zingen” en wat was de gedeeltelijke inhoud van ons erfgoedzorgplan en wat vinden wij van onze traditie, die in stand gehouden moet worden.

Hieronder onze visie:

ONZE TRADITIE:

Shanties zijn liederen die gebruikt werden en worden om het werk te ondersteunen. Deze liederen zorgden ervoor dat het werk in een bepaalde cadans verricht werd, waardoor het werk makkelijker uitvoerbaar werd voor de mannen. Tegenwoordig wordt dit door de shantykoren vertolkt en niet meer door de zeelieden aan boord van schepen.

Ook nu worden nog steeds nieuwe eigentijdse shanties gemaakt, waarbij rekening wordt gehouden met de toepassingen aan boord, de ritmes en waarbij vaak in een soort canon een vraag en antwoord in

zit verwerkt, gebaseerd op de structuur van de oude werkliederen en met teksten die historisch gezien verantwoord zijn. Nog steeds worden hiermee de werkzaamheden aan boord van de oude zeilschepen uitgebeeld. De opbouw en de reden waarom de shanties of werkliederen werden gemaakt en de toepassingen hiervan zijn als volgt onder te verdelen:

“bolderliedjes”. Gezeten op de bolders was het een aangename manier om met elkaar de vrije tijd door te brengen, hier was dus sprake van een duidelijk sociaal gebeuren, waarbij de diverse nationaliteiten hun culturele muzikale achtergrond uitwisselden.

Zo waren er de “haal shanties” die de mannen zongen als ze korte tijd aan de touwen moesten sjoeren om het zeil te laten zakken of op te halen.

“Kaaftander of gangspilliedjes” vergemakkelijkten het ronddraaien van de gangspil voor het ophalen van het anker en de ankerketting.

Ten slotte bestonden er ook “pompshanties”.

De zeilschepen waren oorspronkelijk gebouwd van hout. Het was dan ook niet te vermijden dat er lekkage ontstond. Het lekwater werd uit de schepen gepompt door een pomp waarbij een groot wiel rondgedraaid moest worden of door een pomp waarbij een op en neer gaande beweging gemaakt moest worden.

Er bestonden ook “whaling shanties”, gezongen aan boord van de walvisvaarders en de visserij.

De hedendaagse Shanty laat nog steeds bij het ritme en de wisselwerking tussen solist of Shantyman en het koor de toepassingen zien van deze diverse werkliederen.

Traditioneel is een shanty een werklied maar symboliseert nu ook het plezier in het zingen ervan en de uitwerking die dit heeft op het publiek.

Zo zien we nu bij de presentatie van de hedendaagse shanties nog steeds de improviserende kreten die bij het werken aan boord hoorden, zoals klappen, stampen en het uitbeelden van het hijsen der zeilen.

We kennen de werkliedjes en ballades waarin het harde leven op zee bezongen werd; het slechte eten of de slechte toestand van het schip, de heimwee naar huis, maar ook naar de bezochte havens en het liefje dat achter gelaten was.

Nu nog steeds net als vroeger zingt de Shantyman (of solist en voorzanger) een regel of een couplet van 4 regels, gevolgd door een refrein van de andere harde werkers.

Men ziet nu ook de speciale onderdelen van de shanties terug in de opbouw van de diverse koren en groepen, die haast alle koren wekelijks tijdens hun

oefenavonden instuderen.

Zo zien we vrouwenkoren of viswijvenkoren, die de onderdelen van de visvangst bezingen en het leven van de achtergebleven vrouwen aan de wal.

We zien ook de nettenboetsters en die hun activiteiten bezingen.

De shanties zijn na veel zoekwerk nieuw leven in geblazen en kennen nu heel veel actieve beoefenaars en tevens worden deze zangers en zangeressen ondersteund door instrumenten.

Veel shanty beoefenaars bewerken de shanties en schrijven zelfs nieuwe erbij met dezelfde achtergrond in het hoofd en de betekenissen erbij.

BETROKKEN GROEPEN:

Koren, groepen, muzikanten:

Alle in Nederland aangesloten koren en groepen ongeveer 400 met 15.000 zangers en zangeressen en de daarbij behorende instrumentalisten en muzikanten die Shanties en/of Maritieme volksmuziek ten gehore brengen. Vaak gebruiken ze daarvoor ook nog de instrumenten die ook gebruikt werden aan boord van de oude zeilschepen zoals: de accordeon, mondharmonica, trekzak, harmonium en verder veel andere instrumenten.

Publiek:

Het publiek dat komt kijken bij de vele optredens van de aangesloten koren en groepen.

Dit kan zijn bij Maritieme Musea, Bibliotheken, Maritieme Festivals, bij Shantyfestivals etc.

Festivals:

We hebben diverse Sail Festivals in Nederland zoals Sail Amsterdam, Sail Den Helder, Sail Delfzijl het Vliegende Hollander festival en Sail de Ruyter in Vlissingen. Daar wordt Nationaal en Internationaal "acte de présence" gegeven van het Internationaal Maritieme Erfgoed zoals de diverse traditionele zeilschepen.

Ook bij de Nederlandse visserijfeesten zoals de diverse haringfeesten en vlaggetjesdagen zien we veelvuldig de shanty koren optreden.

Maritieme Musea en Bibliotheken:

In de diverse Nederlandse Maritieme musea worden

regelmatig tentoonstellingen gegeven over het leven aan boord van die zeilschepen, de dagbesteding van de zeelui, hun eet- en leefgewoonten, hun kleding, de diverse ziektes van die tijd, de reizen, hun lading, etc. Waarbij ook aandacht besteed wordt aan de werklie-deren aan boord. (de shanties)

Scholen:

Door de actieve benadering van ShantyNederland van scholen en het lesprogramma dat ShantyNederland gemaakt heeft voor het muziek onderwijs op scholen, is de betrokkenheid van scholen en de jeugd een belangrijke betrokken groep.

ANALYSE VAN ONZE TRADITIE:

Onderdelen van onze traditie:

Het brede shanty repertoire is een onderdeel van de traditie.

Het selecteren van diverse shanties bij de verschillende activiteiten die aan boord worden gedaan is een onlosmakelijk onderdeel hiervan. Zo zijn er "haalshanties", "pompshanties", "ankerspilshanties", ballastshanties" en natuurlijk de vrijetijdsliedjes die aan boord werden en worden gezongen. Dus ook de activiteiten uitbeelden die bij de shanty horen. Het repeteren hiervan is ook een onderdeel van de traditie en dit wordt door de openbare optredens uitgedragen. Momenteel zien we ook in andere moderne muzieksoorten een revival van de shanty.

Welke onderdelen willen we doorgeven:

Alle onderdelen van de Shanties of de cultuur van het boord gezongen werklie van de zeilende vrachtaart uit die periode doorgeven is een prioriteit.

Dus hierbij horen alle soorten shanties en de diversiteit hiervan zoals het werken en het leven aan boord, en alles wat er mee te maken heeft.

Dus ook de wisselwerking tussen solist (of Shantymaan) en de zangers.

Dus al deze bovengenoemde onderdelen willen we graag doorgeven.

Op welke manier hebben we deze kennis vastgelegd:

In Nederland zijn in veel bibliotheken, muziekar-chieven en in de diverse scheepvaartmusea zijn de boeken met de shanties ruimschoots voorhanden.

Maar alleen In het Museum voor Beeld en Geluid in Hilversum worden maar opnames bewaard van het gezongen werklied zowel aan boord van schepen als andere werkliederen, zoals de liederen van de heiers en de spoorweg liederen. ShantyNederland heeft met haar archief een belangrijke bijdrage geleverd aan het bewaren en verzamelen hiervan.

Wat is het SN archief?

Het archief en de collectie bestaat uit meer dan 2000 shanties en zeemansliedjes, waarvan zowel de muziek, de teksten als de muzieknotatie in ons archief aanwezig is. Tevens bevat het archief een discografie en een bibliografie van honderden boeken, waarvan sommigen ook al honderden jaren oud zijn. ShantyNederland beheert dit archief en bewaart dit voorlopig op diverse bestuurlocaties. Het streven is dit te digitaliseren en te centraliseren.

BETEKENIS VAN ONZE TRADITIE:

Waarom is onze traditie voor ons belangrijk?

Er zijn mensen die enkel en alleen maar leven voor het shantygevoel zoals andere mensen dat met hun hobby doen. Veel van onze beoefenaars geven hun dagelijks leven een complete invulling voor het zingen van shanties. Tevens is het verbindend voor de sociale cohesie en zoals nu pas duidelijk is geworden is het positief in het uitstellen van dementie en de ziekte van alzheimer.

Tevens creëert het binnen de koren vriendengroepen van actieve beoefenaars van de shanty zang. De traditie van het shanty zingen is dus zowel voor de aanvrager ShantyNederland als wel voor alle beoefenaars van het shantyrepertoire belangrijk.

Waarom zouden jongere generaties onze traditie willen overnemen?

Er is momenteel meer aandacht voor muziekonderwijs op scholen.

Waarom, omdat zingen en samen zingen niet alleen gezellig is, maar ook resulteert in betere schoolprestaties en een groter saamhorigheid gevoel. Het is tevens een zeer boeiend repertoire voor de jongeren,

dat aansluit bij hun romantisch beeld van de oude zeilvaart.

Dat is o.a. te zien in de vele films, musicals en voorstellingen ook voor de jeugd uit die oude zeilperiode.

Hoe wordt onze traditie nu al doorgegeven?

Er zijn al diverse lesboeken gemaakt waarbij de link tussen onze historische geschiedenis wordt gelegd, het zeemanslied en het gezongen werklied ofwel de Shanty. (zie bijlages)

Een schoolprogramma is door ShantyNederland geïnitieerd en wordt door ShantyNederland landelijk ondersteund. Op meerdere scholen in Nederland lopen al presentaties en worden in dat lesprogramma Shanty's gezongen en op sommige festivals door jongeren gepresenteerd.(zie website van ShantyNederland). Met andere leeftijdsgroepen zoals tussen 20 en 40 jaar wordt ook al door o.a. workshops gewerkt om ook hen voor de shanty te enthousiasmeren.

Welke stappen zijn er in het verleden ondernomen om de problemen hierbij op te lossen?

De knelpunten zijn natuurlijk de moeilijk budgettaire positie bij muziekonderwijs op de basisscholen. Tevens is het moeilijk om onderwijs inspecties ervan te overtuigen dat Maritieme volksmuziek(shanty) in het lesprogramma geïntegreerd zou moeten worden. Er zijn al veel basisscholen en ook docenten benaderd door het geven van workshops over de betekenis en de inhoud van de shanty. Ook is er een toename van het aantal koren en hun activiteiten met leerlingen op basisscholen. ShantyNederland ondersteunt hierin de koren bij het vinden van instrumentalisten, dirigenten en ook bij het vinden van de juiste shanties.

STERKTE- ZWAKTE- KANSEN- BEDREIGINGEN VAN ONZE TRADITIE:

Sterke punten:

Een sterk punt van de Shanty traditie is dat het zeemanslied voorkomt in veel culturen.

Het leeft niet alleen bij de beoefenaars, maar zeker bij het publiek, dat is te zien aan de bezoekers aantallen bij grote festivals in Nederland. Tevens zien we dat bij de 400 koren met meer dan 15000 enthousiaste beoefenaars. Tevens zien we vernieuwing doordat diverse teksten plaatselijk afwijkingen zijn gaan vertonen ten opzichte van de oorspronkelijke teksten. Dus een cultuur die verder gaat dan aan boord. Heel veel liederen uit het Folk Circuit hebben hun oorsprong uit de Shanty. Nederland heeft hierin dus een rijke historie.

Zwakke punten:

De koren samenstelling, de vergrijzing bij de koren en het moeilijk kunnen vinden van nieuwe instrumentalist, dirigenten en bestuursleden. Tevens lopen veel koren tegen hoge huurprijzen aan voor het huren van oefenruimtes. De nog relatieve onbekendheid bij jongeren. De kwaliteitsafname bij presentaties van shantykoren en de onwetendheid van achterliggende betekenissen van de door hen gezongen shanties.

Kansen:

De kwaliteit afname bij de presentatie van de diverse liederen en de kennis hierover uitdragen en verduidelijken is een kans.

Via de website van ShantyNederland bereiken van scholen en muziekonderwijs in het algemeen is ook een kans.

Bedreigingen:

Het kleiner worden van de groep enthousiaste vrijwilligers, die bij het opstellen van programma's en festivals deze liederen gaan doorgeven. Mede door vergrijzing en afnemend verenigingsgevoel.

Dit kan ook een tijdelijke bedreiging zijn, omdat financiële steun hiervoor moeilijk is te krijgen voor deze activiteiten. Erkenning zou hierin een mogelijke verbetering kunnen geven. Veel festivals kiezen liever voor een populairder repertoire dan voor traditionele shanties. Een zwak punt op dit moment is het in Nederland veelal ontbreken van schoolzang, het geringe animo in het onderwijs zodat het haast niet overgedragen kan worden via het reguliere onderwijs.

Problemen c.q. aandachtspunten voor onze traditie:

In het door ShantyNederland geschreven Erfgoed-

zorgplan komen deze onderdelen uitgebreid aan bod en worden ze uitvoerig toegelicht zodat de commissie hierover een goed oordeel heeft kunnen geven.

Het vergt te veel bladzijdes om dit allemaal hier weer te geven.

Wel willen we nog ingaan op wat wij als bestuur van SN nog aan acties willen ondernemen om onze traditie levend te willen houden.

Workshops:

Al vele jaren worden er meerdaagse workshops, cursussen en sing-ins georganiseerd om kwalitatief een nog betere invulling te geven op het gebied van: meerstemmigheid, close-harmony zingen, arrangeren, dirigeren, instrumenten bespelen en dan vooral ook traditionele instrumenten zoals o.a. Cajon, bodhràn, Nederlandse doedelzak, accordeon, trekharmonica, mondharmonica en de kleppers. Het toezien op het gebruik van shanties, niet elk gezongen zeemansliedje of maritiem volkslied is een shanty, het hebben van een goede mix hiervan bij de bij ons aangesloten koren is en blijft een uitdaging. Een goede mix is tevens een vereiste om bij SN aangesloten te kunnen zijn.

Scholen:

De lesprogramma's op scholen nog beter onder de aandacht brengen van diverse scholen en de daarbij behorende cultuurorganisaties die dit muzieklesprogramma in hun scholen willen opnemen. Het lesprogramma is momenteel compleet beschikbaar via onze website en bevat de tekst, de muzieknotatie en een voorbeeld van de muziek. Tevens is alle achtergrond informatie over de betreffende shanty in ons lesprogramma verwerkt.

Visualisering:

We zijn bezig een visualisering te maken van de activiteiten aan boord die bij de diverse nummers horen. Uitbreiding, visualisering en aanvulling hiervan is een van onze speerpunten.

Archief en documentatie:

Het nog beter onderzoeken van het ontstaan van de shanties, de documentatie hierover beter onderbouwen en het verleden vastleggen en documenteren bijvoorbeeld op onze website.

Het reeds bestaande muziekarchief uitbreiden en verder inventariseren in combinatie met de daarbij be-

horende literatuurstudie. Het verder digitaliseren van de bestaande informatie en muziek met hun achtergronden. De frequent uitgebrachte nieuwsbrieven aan al onze koren en hun leden verder continueren en zorgen voor inhoudelijke verbreding en nog betere achtergrond informatie.

CONCLUSIE:

Tot zover een kleine samenvatting uit het door ons gemaakte Erfgoedzorgplan en de taken die wij als bestuur van ShantyNederland op ons genomen hebben om dit Cultureel Erfgoed levend te houden.

Wij kunnen dit niet alleen, maar hebben daarbij ook de steun nodig van onze achterban, te weten ALLE aangesloten Shantykoren in Nederland.

Dus maak een GOED gebruik van onze erkenning en laten we ALLEMAAL enthousiast verder gaan met onze jongeren en een verjonging en daar waar mogelijk aanvulling van ons shanty repertoire.

Met vriendelijke Shantygroeten
Kees Driesprong (voorzitter SN)

Augustus

- 1...Dwingeloo - Siepelfeest
- 3t/m8..Bremen Vegesack – Int. Festival Maritim
- 4...Ede - Shantytival Ede
- 4...Nunspeet - De Veluwe zingt
- 4...Ruinen - Jaarmarkt
- 9,18en25..Podium Vlieland-in de Reddingbootschuur
- 11en12..Zuiderzeemuseum -Maritiem Festival
- 12..Geeste (Dui.) - Shanty Open Air
- 12..Oudenbosch - Shantykoren Mossselfestival
- 18..Putten – Shantykoren festival
- 18..Emmercompascuum - Veenvaart Shantytival
- 23..Niekerk (Gem. Grootegast) - Feestweek
- 24 t/m 26..Bie Daip- Int. Folk & Seasongfestival
- 25..Emlichheim (Dui) – Vechtespeektakel
- 25..Vinkeveen – Shantytival
- 25..Ermelo - Mini-Shantytival Ermeluiden
- 25..Leidsendam - 12e Shantytival
- 29..Podium Vlieland-met een korreltje zout

September

- 1...Nijkerk - Eerste Lustrum Festival
- 1...Akkrum - Shantytival Akkrum-Nes
- 1...Oosterwolde (fr.) - ‘Kleintje’ Muziek Festival
- 1en2..Terneuzen - Vliegende Hollander Festival
- 5,12,19en26-Podium Vlieland-met een korreltje zout
- 7t/m9..Rotterdam - 16e Int. Shantytival Rotterdam
- 8en15..Podium Vlieland-in de Reddingbootschuur
- 8...Leeuwarden - 11e Int. GJ Shantytival
- 9...Emmen - 16de Int.l Shanty en Seasongfestival
- 9...Willemstad - 10e Shanty & Seasongfestival
- 22..Rijssen - LeeShangers Festival
- 22..Zoutelande - Zoutelande Zingt aan Zee
- 22..Drachten - Shantytival Smalingerland
- 22..Hoogvliet - Late Summer Sound Korenfestival
- 29 en 30..Schiedam – Brandersfeesten

Vergeet vooral niet op tijd uw Openbaar evenement op te geven

Digitale nieuwsbrief van ShantyNederland
met bijdragen van koorleden en bestuursleden.
Opmaak en illustraties: Jan Huttinga

ShantyNederland maakt voor deze nieuwsbrief gebruik van foto's en illustratiemateriaal van leden.

ShantyNederland kan niet aansprakelijk gehouden worden bij gebruik van foto's en filmmateriaal waar copyrechten (©) op rusten, want daar bent u als aanbrengrer zelf voor verantwoordelijk en dient te beschikken over een licentie voor het desbetreffende materiaal.